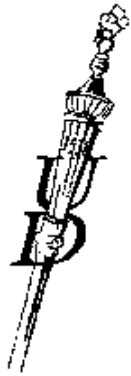


68910



DEBRECENI EGYETEM  
AGRÁRTUDOMÁNYI CENTRUM  
KARCAGI KUTATÓ INTÉZET,  
MEZŐGAZDASÁGTUDOMÁNYI KAR,  
MTA NÖVÉNYTERMESZTÉSI BIZOTTSÁGA

## TALAJJAVÍTÁS – TALAJVÉDELEM



Debrecen  
2003. március 27.

## SZIKES LEGELŐK FÁSÍTÁSÁNAK TAPASZTALATAI

*Csontos Imre*

*ny. tudományos tanácsadó*

A Debreceni Egyetem Karcagi Kutató Intézetének kutatási-fejlesztési feladataiban – fennállása óta – fontos szerepe van a szikes talajú ősgyepék javítási, termékenység növelési és komplex hasznosítási technológiák kimunkálásának. Ezen belül jelentős fejlesztési program a szikes legelők fásítása. A kutatás olyan módszer kimunkálására irányult, amely a szikes legelő szakaszokra történő felosztására, körülhatárolására alkalmazza a fásítási módszereket és tudományos ismereteket.

A legelő fásítási feladataink megvalósításához a DR. TÓTH BÉLA ÉS MUNKATÁRSAI „Szikesek fásítása” című kitűnő könyv szolgáltatta az alapvető fontos ismereteket. Ezen belül elsősorban a Püspökladányi Erdészeti Telepen kidolgozott bakhátas erdőtelepítési technológia gyakorlatban is bemutatott eredményeire alapoztuk a kutatási program kimunkálását.

A fejlesztési feladat kidolgozásánál abból a felismerésből indultunk ki, mely szerint az Alföld szikes legelőinek hasznosítása elsősorban juhokkal történik. A legelő hasznosításra a hagyományos pásztorkodás, az úgynevezett szabad legeltetés a jellemző. A hagyományörző terelő juhász nem fogadta el azokat a legelőszakaszokat határoló technikai eszközöket – villanypásztor, stabil karámrendszer, stb. –, amelyekkel a juhok korszerű szakaszváltó legeltetése és őrzése megoldható. Másfelől ezeknek a technikai eszközöknek költségeit nem bírja el a juhász. Mindezek ismeretében célszerű olyan megoldások keresése és kifejlesztése, ahol a legelő szakaszhatároló megoldás több termékenység növelő funkciót betöltő fásítással történik. Indokolt tehát a gyepgazdálkodás fejlesztés keretében szikfásítás lehetőségeit kihasználni és továbbfejleszteni.

Ebből a rövid okfejtésből kiindulva a fejlesztés tárgya a legelőszakaszokat határoló erdősávok, valamint az élő sövényrel kombinált szakaszhatár kerítés rendszerének kimunkálása. A megvalósítás érdekében olyan szakaszhatároló fásítást végeztünk, amely hosszú távon megoldja a szakaszváltó legeltetési rendszert, ezen belül az állatok őrzését is. Minimális karbantartást igényel, és a villanypásztorhoz viszonyítva jobban elviseli az üzemi kitettséget. Ezen túlmenően rendkívül nagy előnye, hogy évtizedekig betölti a szakaszhatároló funkciót. A célkitűzés tartalmi megvalósítása érdekében az Intézet területén egyrészt erdősávokkal, másrészt cserjefajokkal kombinált, élősövényvel

körülhatárolt legelőszakaszokat alakítottunk ki. Az élősövény változatban félüzemi méretű cserjesort ültettünk, amelyben az ezüstfa, ámorcsereje és vadrózsa fajok képezték a sávon belüli kombinációt.

A cserjesorok ültetése bakhátas módszerrel történt. A módszert a Püspökladányi Erdészeti Állomás dolgozta ki. A technológia továbbfejlesztett változatát alkalmaztuk, amely a következő munkaműveleteket foglalja magában:

- altalajlazítás 40-45 cm mélyen,
- sáv összeszántás 25-30 cm mélyen (GP-8-as eke),
- javítóanyag kiszórás 1 kg/m<sup>2</sup> lignites gipsz, 1 kg/m<sup>2</sup> szuperkomposzt vagy istállótrágya,
- javítóanyag bedolgozás tárcsával,
- a bakhát végleges kialakítása gréderrel,
- ültetőárok kialakítás „Maletti” munkagéppel.

A kísérleti gyepterület talaja a kerges réti szolonyec altípusba sorolható. Figyelembe véve a talaj kémiai tulajdonságát, a kicserélhető Na alapján javítás céljaira perkupai gipszet alkalmaztunk. A talaj fizikai és biológiai tulajdonságának javítása céljából 1 kg/m<sup>2</sup> szuperkomposzt trágyát is kiszórtunk.

A legelő szakaszhatároló cserjesávokban a következő fajok variációi szerepeltek:

1. Ámorcsereje
2. Pusztaszil + vadrózsa
3. Vadkörte + vadrózsa
4. Ezüstfa

A kísérletben szereplő fajok növekedési intenzitását a magassági méretek évenkénti változásával mutatjuk be: ámorcsereje 24 cm, pusztaszil 8 cm, vadrózsa 31 cm, vadkörte 8 cm, vadrózsa 39 cm, ezüstfa 53 cm. Ezek az adatok az ültetéstől számított első két év átlagát mutatják.

A végzett kutatás-fejlesztési program legelő szakaszhatároló erdősáv és cserjesávok, más szóval élősövények létesítésére irányult. A két változat között a sáv szélesség és az alkalmazott fajok között volt minimális eltérés. Az alkalmazott agrotechnika azonos elvek alapján került megvalósításra. Az erdősáv szélessége 20 m, míg az élősövény 3 m volt.

A szikes gyepterületeken összefüggő erdőtelepítéssel Intézetünk nem foglalkozott.

A röviden megfogalmazott célkitűzést és a kísérletek érdemi részét összegezve a végzett munka elsősorban a cserjesorok agrotechnikai és telepítési módszerének kidolgozására irányult. A telepítés eredményességét mutató adatok között kiemelkedő az ámorcserje, ahol a fakadás 100%. A vadkörte 80%, az ezüstfa 50%, a pusztaszil eredése 20%, míg a vadkörte eredése 79% fakadási eredményt mutat.

Az erdősávban szereplő fajok elrendezését az őrzésbiztonság legjobb variációját jelentő változatban alakítottuk ki. Ennek megfelelően az erdősáv két szélére cserjesort ültettünk, amely a vadrózsa, ámorcserje és ezüstfa kombinációk voltak. Ebben a változatban a vadrózsaának legfontosabb a szerepe az által, hogy a több méteres ágai ráhajlanak a mellette lévő fajokra és ezáltal természetes kerítésfonatot alkot. Ezek a fonatok rendkívül megnövelik az őrzésbiztonságot, mert az állatok részére szinte átjárhatatlan.

A kutatás-fejlesztés eredményei a gyakorlatban alkalmazható olyan kiemelkedő eredmények, amelyek az alföldi régióban a szikes gyepek állattartó képességét és termékenységét jelentősen növelik.

A technológiai rendszer alkalmas országos bevezetésre és állami támogatással történő terjesztésre.

### **Tapasztalatok**

A röviden vázolt szikfásítási fejlesztéseket több mint egy évtizeddel ezelőtt végeztük. Ma már kifejlett erdősávok és cserjesorok jelennek meg és jelentősen növelik a szikes legelő állattartó képességét.

A legelővédő erdősávrendszerek az intenzív gyepgazdálkodás megvalósításához kiegészítő tevékenység. A fás környezetnek a szikes gyepek növényállományára és terméshozamára pozitív hatása van. A széltől védett szikes gyepek növényállománya kedvezően változik. Tapasztalataink szerint a szikes gyepek fásítása a komplex gyepmelioráció fontos komponense lehet. Az a következtetés is levonható, hogy az előre tervezett szikes gyepterületek meliorációs programját fásítással célszerű kezdeni.

A végzett munka fontos részét képezte a legelő állat és a legelőszakaszokat határoló erdősáv és élősövény kölcsönhatásának vizsgálata. A végzett etológiai megfigyelések arra utalnak, hogy a vadrózsa és az ezüstfa kifejlett töviseivel a közelítő állat fejét megszúrja, félelem érzetet kelt, ezért a juhok nem járnak át az erdősávokon, sövényeken.

Azt is tapasztaljuk, hogy a két legelőszakasz között a fásított sávok függőnyt képeznek, amelyen keresztül az állat nem láthatja a túloldali legelőszakaszon lévő bőségesebb füvet, ezért a jobb legelő látása következtében nem alakulhat ki fokozott éhség inger, amely az agresszív áttörés indítéka lehet.

Összességében az állapítható meg, hogy a fásítással megoldott szakaszhatár kerítés új módszert jelent az állat őrzésére, a szakaszos legeltetés megoldására, a gyepmelioráció lehetőségeinek szélesítésére.

### **Összefoglaló**

A kutatási program a szikes gyepok korszerű hasznosítása céljából kiemelten foglalkozik a legelőszakaszokat elhatároló fásítási megoldásokkal. A gyepgazdálkodási kutatások gyakorlatában újszerű és korszerű fejlesztési vállalkozásról van itt szó.

Tapasztalatunk szerint a végzett fásítási megoldások az intenzív gyephasznosítás megvalósításához hatékonyan alkalmazhatók. A fás környezetnek a szikes gyepok növényállományára és termés hozamára pozitív hatása van. A feltárt ismeretanyag alapján az a következtetés vonható le, hogy a tervezett szikes gyepterületek komplex meliorációs programját fásítással célszerű kezdeni.

A kutatás-fejlesztés részét képezte a legelő állat és a fásítás kölcsönhatásának vizsgálata. A végzett etológiai megfigyelések azt igazolják, hogy a legelőszakaszt határoló cserjesorok elsősorban a vadrózsa és az ezüstfa kifejlett töviseivel a közelítő állatot megszurja, ezért félelemérzetet keltve azok nem járnak át az erdőszávon. A legelőszakaszok között a fásított sávok függőnyt képeznek, amelyen keresztül az állat nem lát át a másik legelőszakaszra, és ezáltal csökken az áttörési ösztön. A fásítás előnyös hatást gyakorol a mikroklíma és a cönózis változásaira. Lehetővé teszi a korszerű szakaszváltó legeltetési rendszer alkalmazását. A szikfásítás tájlesztetiki és környezetvédelmi hatása is kiemelt jelentőségű.

A kapott információk gyakorlati értékük mellett a gyepgazdálkodási tudomány bővítéséhez is szolgálnak új ismereteket.

### **Summary**

The research program focuses on afforestation methods to separate different grazing areas in order to utilise grass vegetation grown on salt-affected soils. This effort means a new and up-to-date development course of grassland management researches.

We established that the tested afforestation methods could be applied during intensive grassland utilization. Wooded areas have positive effects on the stand and the productivity of grass vegetations grown on salt-affected soils. On the basis of the expored material of knowledge it could be concluded that complex amelioration programme of grasslands should be started with afforestation.

The investigation of the interaction between grazing animals and afforestation was included in the researches. The ethological studies proved the fact that the strips of shrubberies (mainly the wild rose and other thorny bush species) bordering different grazing areas could prevent sheep from going through the forest belts. These forest belts form certians which hinder the animals from looking the neighbouring grazing areas, so the break-through instinct of sheep can be reduced. The afforestation has favourable microclimatic and phytocenological effects and makes the utilization of up-to-date sector-changing prasturing system possible. The effects of afforestation of salt-affected soils on the landscape and the environmental protection are very important as well.

The achievements are of great importance in both the practice and the grassland management science.